

VEDANTISCHE BEGRIPPENLIJST – A

Introductie in Vedantisch zelfonderzoek

Verklaring van veelgebruikte Vedanta begrippen

Informatie uit de klassieke Vedanta traditie doorgegeven door Adi Shankaracharya – Swami Chinmayananda, Swami Dayananda Saraswati, en Swami Paramarthananda (traditionele sanyassis in de Saraswati orde), en James Swartz, Ted Schmidt. Samengesteld, bewerkt en vertaald uit het Engels door Jivan Rethmeier. Vedanta is gebaseerd op de ca. drieduizend jaar oude Indiase Vedische Geschriften, met name op belangrijke bronteksten als de Bhagavad Gita, Upanishads, en Brahma Sutras. Het is een “brahma vidya”, een bewustzijnswetenschap, waarin het vrij zijn van beperkingen – ultieme innerlijke vrijheid – als hoogste menselijke doel gezien wordt.

Absolute kennis

Kennis via directe waarneming in zuiver bewustzijn, onveranderlijk en eeuwig.

Actieloosheid

De term actieloosheid (“niet-doen”) is gebaseerd op de kennis dat onbegrensd puur bewustzijn aldoordringend is, heel en compleet, een geheel zonder delen, en onpersoonlijk.

- (1) Daar puur bewustzijn aldoordringend is, heeft het geen “speelveld” waarbinnen het kan handelen en dus geen achtergrond tegen welke enige beweging of verandering – het belangrijkste kenmerk van actie – afgemeten kan worden.
- (2) Het heeft geen enkele plek buiten zichzelf waar het naar toe zou kunnen bewegen en er kan niets toegevoegd of afgedaan worden aan de essentiële natuur ervan.
- (3) Het verschijnen en verdwijnen van de activiteit van objecten verandert niets aan de essentiële natuur van puur bewustzijn, net zoals de essentiële natuur van water onveranderd blijft door het verschijnen en verdwijnen van de activiteit van golven.
- (4) Bovendien heeft puur bewustzijn geen enkele motivatie om actie te ontplooiën daar het zowel perfect heel en compleet is, als volslagen onpersoonlijk.

Adhikaritam

De gekwalificeerdheid van de onderzoeker, of “kwalificaties voor zelfonderzoek”.

Advaita Vedanta

Advaita betekent letterlijk “niet-twee”. Het verwijst naar dat wat non-duaal is en impliceert het concept van dualiteit. De term “Advaita Vedanta” is een onjuiste benaming:

- (1) De term “advaita” impliceert dat er nog andere Vedanta's zijn. Degenen die Vedanta zien als een denkstroming spreken van Dwaita Vedanta (dualistische Vedanta), Vishist Advaita Vedanta (gekwalificeerd non-dualisme) en zelfs Bhakti Vedanta (devotionele Vedanta), of het wordt vergeleken met filosofiescholen of religies die vergelijkbare ideeën presenteren.
- (2) Advaita is geen bijvoeglijk naamwoord dat bedoeld is om een speciaal type Vedanta aan te duiden, doch is een woord dat de natuur van het Zelf beschrijft.
- (3) Ook al wordt met de term “non-dualiteit” automatisch “dualiteit geïmpliceerd, het is toch zinvoller om te verwijzen naar het Zelf als non-duaal dan als één, daar één een getal is dat ook “twee”, “veel”, en zelfs “nul” of “niets” impliceert.
- (4) Het zou bovendien niet kloppen om Vedanta – dat slechts een kennisinstrument is – het predicaat “non-duaal” te geven omdat het in feite een dualistisch vehikel is, dat zijn werk doet in een dualistische situatie, waarbij de ironie is dat dit vehikel non-duale kennis voortbrengt.

Vedantische Begrippenlijst - A

VEDANTISCHE BEGRIPPENLIJST – A

Adhyaropa of Adhyasa

Superimpositie. Het projecteren van een subjectieve waarde op een object: (1) een bepaald object voor iets anders aanzien, of (2) een waarde toevoegen aan een object die niet inherent is aan de natuur van het object. Zie ook: superimpositie.

Adhyaropa-apavada

De kern van zelfonderzoek is het maken van onderscheid tussen wat "echt" is en wat "schijnbaar echt" is, tussen Zelf en niet-Zelf (atma-anatma-viveka). Het werkt via het proces van superimpositie (adhyaropa) en negatie (apavada). Adhyaropa-apavada is de fundamentele methode van het Vedantisch onderricht, waarbij aanvankelijk de onjuiste aannames over de realiteit van het bestaan – de aard van het Zelf – als uitgangspunt voor het onderzoek worden genomen. Het onderzoek analyseert eerst een bepaalde laag van de onjuiste notie opdat duidelijk wordt wat het is dat als echt gezien wordt terwijl het in werkelijkheid niet-echt is (apavada), waarmee de onderzoeker op een subtielere laag komt, waarna een volgende laag bekeken wordt... etc., net zolang tot uiteindelijk alleen het meest subtiële overblijft, dat wat echt is, het Zelf. Als zo de versluiering is weggenomen openbaart het Zelf zich vanzelf.

Adrishta phala

Het niet zichtbare resultaat van onze acties, het resultaat dat niet meteen zichtbaar is. Drishta phala: het onmiddellijke of zichtbare resultaat van onze acties.

Aham

"Ik ben" – "Ik", puur bewustzijn.

Aham Brahmasmi

Aham Brahmasmi: "ik ben Brahman". Het is een mahavakya, een Vedantisch "belangrijk statement". De Vedantische mahavakyas stellen het individu gelijk aan het absolute, daarmee uitdrukking gevend aan de visie van non-dualiteit, de essentiële waarheid, die de kern is van de leringen van Vedanta.

Ahamkara

Aham betekent "ik ben" of "ik, puur bewustzijn" en Kara betekent "notie of idee". Ahamkara is een van de aspecten van het ego; het is het idee dat een jiva (het schijnbare individu) over zichzelf heeft. "Kara" komt van "karana" (oorzaak). Ahamkara verwijst hier naar datgene wat "ik ben" doet ontstaan.

Ahimsa

Geweldloosheid. Het is een van de universele menselijke waarden (de andere zijn: satyam/ waarachtigheid - brahmacharya/zelfbeheersing - aparigraha/afwezigheid van bezitsdrang).

Aikyam

Eenheid; gelijkheid; identiteit.

Ajati

Niet bestaand, niet-echt in de zin dat er geen onafhankelijke, zelfstandige substantialiteit is.

Ajati-Vada

Het idee van de non-creatie, het zonder oorsprong zijn. Het is het idee dat als er geen wereld is, er geen gebondenheid en dus geen lijden bestaat. Ajati-Vada wordt ook "het pad van het ongeborene" genoemd: alles is alleen het onveranderlijke puur bewustzijn, en er is dus geen pad. De theorie stelt dat gezien het feit dat geen enkel aspect van de schijnbare manifestatie "echt" is (vanuit het perspectief van het Zelf bezien), er in feite nooit werkelijk iets gebeurd is.

VEDANTISCHE BEGRIPPENLIJST – A

Akhandakara Vritti

Een mind die voldoende vredevol en zuiver is kan een reflectie van puur bewustzijn registreren – de ware natuur van de mind – waarbij tegelijkertijd de Akhandakara Vritti omhoog komt, de gedachte van onbegrensdheid (“ik ben onbegrensd, actieloos, non-duaal puur bewustzijn”). Het is de subtielste van alle gedachten en het karakter ervan gaat in de richting van wat we een intuïtief gevoel van de eigen aldoordringende natuur kunnen noemen. Het is het gevoel: “ik ben dit alles, het gehele universum; alles dat bestaat met of zonder levendheid/bewustzijn, grofstoffelijk of subtiel, zichtbaar of onzichtbaar, is niets anders dan IK.” Ook al is het misschien niet exact met deze woorden, de mind koestert een besef van zijn ware identiteit als puur bewustzijn en wanneer de waarachtigheid van dit besef volledig geassimileerd is, houdt de mind (en in het verlengde daarvan de schijnbare individuele persoon) op te bestaan. Toch zal de mind nog steeds functioneren, en zal de schijnbare persoon blijven doorgaan met de dagelijkse bezigheden, doch het ego zal zichzelf niet langer zien als iets anders dan puur bewustzijn.

De persoon wordt dus niet beter, meer, of anders dan wat hij of zij al is, doch herkent simpelweg de eigen ware natuur als onbegrensd puur bewustzijn, en realiseert zich dat het nooit een persoon, een van puur bewustzijn afgescheiden entiteit is geweest. Ook al bevrijdt de verschijning van de akhandakara vritti ons in die zin dat onze ware natuur als onbegrensd puur bewustzijn onthuld wordt, toch is dit nog niet per se gelijk aan “bevrijding” (moksha). Op een zeldzame uitzondering na is de assimilatie van zelfkennis namelijk niet het resultaat van één enkel, plotseling inzicht. Het gaat hier eerder om een inzicht dat geleidelijkaan groeit en steeds steviger wordt. Het is het ontstaan van een onwankelbare visie door geconcentreerde meditatie en toepassing van de Vedanta leringen op elk aspect van ons leven.

Akara

Geen vorm hebbend.

Akhanda

Ondeelbaar; zonder delen; heel, compleet. Let.: ongebroken.

Anaadi

Dat wat zonder begin, zonder oorsprong is; dat wat eeuwig is.

Ananda & Ananta

De verlichtingsmythe van de “eeuwige bliss” is ontstaan door een misinterpretatie van het Sanskriet woord “Ananda”. De gebruikelijke interpretatie van ananda is “bliss” (als emotioneel geluksgevoel). Ananda is echter een afgeleide van het woord ananta, dat “eeuwig” betekent. Ananda verwijst naar ervaringsgerichte bliss, en wordt onderscheiden in:

Bimbaananda (ook atmananda genoemd) is een verwijzing naar onze ware natuur. Het is altijd aanwezig, doch kan niet als object gezien worden. Het is daarom niet te ervaren, en het kan niet verkregen, of bereikt worden; het moet geclaimd en toegeëigd worden.

Pratibimbaananda: (prati: lijkend op) gereflecteerde ananda, die ervaren kan worden in een pure (sattvische) mind. Als ananda vertaalt wordt als “bliss”, dan reduceren we ananda tot pratibimbaananda, ervaringsgerichte bliss. Vooral in de yoga-wereld wordt ananda op deze manier gebruikt. En dat is niet correct, daar het Zelf niet gedefinieerd kan worden in ervaringstermen: (1) alle ervaring vindt per definitie plaats binnen de context van tijd en ruimte, terwijl het Zelf (onbegrensd puur bewustzijn) niet binnen enige context bestaat; (2) geen enkele afzonderlijke ervaring kan een alomvattende definitie geven van het non-duale Zelf.

VEDANTISCHE BEGRIPPENLIJST – A

Ananta

Het woord *Ananta* betekent “zonder einde” en verwijst naar “oneindigheid” of “ruimtelijke onbegrensdsheid”. De schriften gebruiken zowel *ananta* als *ananda* om datgene te beschrijven wat onbeschrijflijk is: *Brahman*, of puur, onbegrensd bewustzijn. Een van die definities is: “*sathyam jnanam anantam brahman*”. *Sathyam* betekent: onbegrensdsheid in tijd. *Anantam* betekent: onbegrensdsheid in ruimte. *Sathyam jnanam anantam brahman* laat zich vertalen als: “*Brahman is het eeuwige, aldoorringende bewustzijn*”.

Anatma / Anatman

Niet-Zelf. Alles (alle objecten) dat anders is dan het *Zelf*.

Anirvachaniya

Onverklaarbaar. Datgene wat niet gedefinieerd kan worden en alleen via implicatie te begrijpen valt.

Antahkarana

Let: “innerlijk instrument”; benaming voor de mind als “verzamelnaam” voor mind/hart (*manas*), intellect (*buddhi*), ego (*ahamkara*), en geheugen (*chitta*).

Antahkarana Nishchaya

Mentale helderheid.

Antevasi

Eén van drie typen (*spirituele*) studenten. (1) Met “*Antevasi*” wordt verwezen naar het type (*spirituele*) student dat leeft bij de leraar; het is een student die wel degelijk op zoek is naar kennis doch die niet noodzakelijkerwijs in staat is te begrijpen wat onderwezen wordt. (2) *Vidyarthi* (“degene die wil weten”); het type student dat zich inschrijft voor een universiteit met als uiteindelijk doel het behalen van een graad, doch per saldo weinig tijd doorbrengt in de collegebanken. (3) *Shisya*; een student die volledig gekwalificeerd is voor de studie en die het verdient om onderwezen te worden. Hij of zij kan al dan niet ervaringen hebben tijdens de studie, doch deze zullen slechts bijeffecten zijn. De *Shisya* heeft de eenduidige gerichtheid en commitment die nodig is voor hem of haar om werkelijk iets te bereiken in het leven.

Antropomorfisme

Het toekennen van menselijke eigenschappen aan niet-menselijke wezens: het tonen of behandelen van dieren, goden en voorwerpen alsof ze menselijk zijn qua uiterlijk, karakter of gedrag. Samenstelling van de Griekse woorden voor “mens” (*ánthrōpos*) en “gedaante” (*morphē*) die betekent: “van menselijke gedaante”.

Anyonya adhyasa

Wederkerige superimpositie. Zo lang ik me blijf identificeren met het lichaam geloof ik dat “bestaan” en “bewustzijn” in de fysieke vorm te lokaliseren zijn. Het lichaam omvat echter net zo min “bestaan” als “bewustzijn”. Het is precies andersom: het lichaam verschijnt in het bewuste wezen dat ik ben. Ik projecteer (*superimpositie*) “bestaan” en “bewustzijn” op het lichaam en schrijf dan de begrenzingen van het lichaam toe aan “bestaan” en “bewustzijn”. Dit is wat *wederkerige superimpositie* genoemd wordt. Zie ook: (*wederkerige*-) *superimpositie*.

Aparigraha

Afwezigheid van bezitsdrang. Het is een van de universele menselijke waarden (de andere zijn: *satyam*/waarachtigheid - *brahmacharya*/zelfbeheersing - *ahimsa*/geweldloosheid). Het betekent dat we geen behoefte hebben allerlei objecten om ons heen te verzamelen (*inclusief relaties*), en dat we de bereidheid hebben te delen wat we hebben.

Vedantische Begrippenlijst - A

VEDANTISCHE BEGRIPPENLIJST – A

Aparokshanubhuti

De naam van een tekst uit de 8e eeuw die wordt toegeschreven aan Shankaracharya. De betekenis ervan is: "directe kennis van het Zelf". *Aparoksha* betekent letterlijk: "dat wat niet geweten kan worden via mind en zintuigen". De impliciete betekenis is "het Zelf". *Anubhuti* betekent letterlijk: "ervaring", doch daar het gebruikt wordt met betrekking tot het Zelf, dat geen object of ervaring is, is de geïmpliceerde betekenis: "directe of onmiddellijke kennis".

Apavada

Negatie; ontkenning; het tenietdoen. Van negatie is sprake wanneer de wereld en het individu gekend worden als projectie van onwetendheid, waarmee ze doorzien worden als niet-echt (wat overigens niet wil zeggen dat ze niet bestaan). Negatie betekent niet dat wereld en individu niet meer waarneembaar zijn voor de zintuigen.

Aptavakya

Let.: de getuigenis van competente getuigen. De Upanishads worden als zodanig beschouwd.

Asat, satyam en mithya

In de klassieke Vedantische tekst "Tattva Bodha" ("de kennis van de waarheid") opent Shankara de tekst met het statement "alleen het Zelf is echt – al het andere is onecht." Hij categoriseert het bestaan vervolgens in drie realiteiten: (1) SATYAM → "wat is". Dat wat onveranderd blijft in verleden, heden, en toekomst. Het bestaat voor en na "tijd"; het doordringt en overstijgt alle stadia van bewustzijn. Alleen het Zelf is Satyam. (2) ASAT → "onwerkelijkheid". Alle dingen die niet bestaan, zoals "het haar" van een vis. (3) MITHYA → "schijnbare realiteit". Alle dingen die bestaan, doch die onderhevig zijn aan verandering, zowel in de subjectieve als objectieve werelden.

Daar Asat geen fundamentele grond van Zijn heeft, kan het volledige bestaan in twee hoofdcategorieën opgedeeld worden: (1) Aham → het "IK", het subject, degene die weet ("ik ben"/"ik" – puur bewustzijn). (2) Idam → "Dit", de rest van de wereld. Alle objecten, alles dat gekend wordt, dus alle fysieke entiteiten en subtiele fenomenen die geassocieerd worden met de omgeving waarin het individu leeft, alsmede sensaties, emoties, en cognitie. Een ander woord voor Idam is Anatma, wat "niet-IK", of "niet-Zelf" betekent. Anatma is alles dat anders is dan "IK". Alle objecten zijn anatma. Anatma is alles dat in het veld van de drie lichamen bestaat.

Arambha

Oorspronkelijk of "echt", bijvoorbeeld in de context van arambha parinama: dat wat een echte verandering is (zoals de melk die in kaas verandert).

Atma Anatma Viveka

onderscheid maken (viveka) tussen Zelf (atma) en niet-Zelf (anatma), anders gezegd, tussen wat "echt" en wat "niet echt" is.

Atma

Verwijst naar de essentie, het universele Zelf, ongedifferentieerd puur bewustzijn. Let.: "het onbegrensde, aldoordringende". Het subtiele lichaam daarentegen is gedifferentieerd bewustzijn, een object dat verschijnt in puur bewustzijn, het universele Zelf.

Atma vidya

Zelfkennis. Ook genoemd: atma jnana.

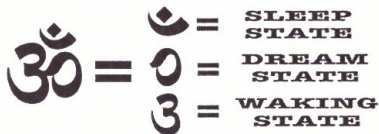
VEDANTISCHE BEGRIPPENLIJST – A

Atman

Atman verwijst naar *sat-chit-ananda* (in omgekeerde volgorde vertaald: onbegrensd bewust bestaan), geassocieerd met het lichaam-mind-zintuigen-complex. Atman is de term die gebruikt wordt om puur bewustzijn aan te duiden als datgene wat het subtiele lichaam (mind, intellect, ego, zintuigen) belicht, en dus geassocieerd lijkt te zijn met een levende vorm, i.c. een specifiek individu. De bedoeling hier is om aan te geven dat het pure bewustzijn dat het lichaam-mind-zintuigen-complex belicht – waarover iedereen denkt in termen van “mijn bewustzijn” – niet verschilt van het pure bewustzijn waarbinnen alle objecten hun bestaan hebben, en dat van niets afhankelijk is voor zijn bestaan.

Atman is puur bewustzijn geassocieerd met de drie lichamen of de vijf lagen; soms wordt het *jivatman* genoemd (*Brahman* wordt *Paramatman* genoemd). Atman is niet een specifieke bewuste entiteit doch het pure bewustzijn dat de mind “belicht”, tot leven brengt, en dat de mind in staat stelt objecten te kennen. Atman is dus “het wetende/kennende principe” (intellect) en niet de wetende/kennende entiteit. Onze ware identiteit is niet een persoonlijke individuele entiteit, maar atman, aldoordringend, onbegrensd bewust bestaan. In deze context wordt atman dus ook gebruikt als verwijzing naar onbegrensd bewust bestaan als het absolute aldoordringende puur bewustzijn. Het betekent dan hetzelfde als *Brahman*.

Aum

AUM wordt wel de heilige syllabe genoemd, daar deze klank de drie zijnstoestanden symboliseert waaruit het gehele veld van de schijnbare realiteit (de wereld) is opgebouwd. De A (linker deel afbeelding) staat voor de waakstaat; de U (rechter deel van de afbeelding) voor de droomstaat; de M (bovenste deel van de afbeelding)

voor de staat van de diepe slaap. De *Mandukya Upanishad* definieert AUM, het onbegrensde “IK”, universeel puur bewustzijn, als “dat wat in alle perioden van tijd – verleden, heden en toekomst – bestaat, vóór het verleden en na de toekomst”; “dat wat bestaat in alle bewustzijns-toestanden en daar voorbij”.

Alles wat niet aan bovenstaande definitie voldoet is “ervaarbaar” en “tijdelijk bestaand”, en is dus slechts “schijnbaar echt”. Daar geen van de vormen van bewustzijn (mind en materie) aan de definitie voldoet, zijn deze niet de essentiële “IK”. Om mezelf te bevrijden moet ik mezelf realiseren wie ik ben zonder het lichaam en de mind. Als ik er honderd procent van overtuigd ben dat IK onbegrensd ben, dan kan ik functioneren in de wereld zonder erdoor geconditioneerd te worden. Deze vrijheid van afhankelijkheid van de wereld, is “bevrijding”, het hoogste menselijke doel.

AUM staat voor het geheel van de goddelijke dualistische droom die verschijnt in de vorm van zowel de innerlijke als de uiterlijke werelden. Hoe fascinerend het veelsoortige manifeste universum ook is, het meest belangrijke aspect van de AUM is de STILTE waarin het resoneert. Deze stilte is niet de afwezigheid van geluid, doch het “IK”-bewustzijn dat de afwezigheid van geluid onthult. Aan alles voorafgaand, zelfs aan de meest subtiele schijnbare projectie, bestaat het altijd aanwezige, onveranderlijke, kenmerkloze pure bewustzijn waar alle objectieve fenomenen onophoudelijk in opkomen, verblijven en weer in verdwijnen.

Aum verwijst naar meerdere drie-eenheden

Drie Lichamen: (A) Fysiek lichaam (*sthula sharira*), (U) Subtiele lichaam (*sukshma sharira*), (M) Causaal lichaam (*karana sharira*).

Drie aspecten van het “innerlijke instrument” (ook *antahkarana* of subtiel lichaam genoemd): (A) Intellect (*buddhi*), (U) Mind (*manas*), (M) Ego (*ahamkara*).

Drie samenstellende delen van de Creatie (of energetische kwaliteiten) – de drie Gunas: (A) *Sattva* (puurheid), (U) *Rajas* (passie), (M) *Tamas* (lethargie).

VEDANTISCHE BEGRIPPENLIJST – A

Aum verwijst naar meerdere drie-eenheden (vervolg)

Drie krachten en Godheden die ermee geassocieerd worden: (A) Creatie (Brahma), (U) Instandhouding (Vishnu), (M) Ontbinding (Shiva/Rudra).

*Drie Goddelijke energieën: (A) Kennis (jnana), (U) Wilskracht, verlangen (iccha), (M) Zui-
verende actie (kriya).*

*Drie synoniemen voor definiëring van het Zelf: (A) Zijn of Bestaan (sat/satyam), (U) Be-
wustzijn, Kennis (chit/jnanam), (M) Bliss, Eeuwigheid (ananda/anantam).*

Avarana Shakti

*Avarana Shakti: verhullende, versluitende energie (tamas). | Vikshepa Shakti: projecte-
rende energie (rajas).*

Avidya

Microkosmische of persoonlijke onwetendheid. Zie ook Maya.

Aviveka

*Het gebrek aan onderscheidend vermogen. Viveka daarentegen is "onderscheid kunnen ma-
ken tussen wat echt is (het Zelf), en wat schijnbaar echt is (het niet-Zelf). In de Bhagavad-
Gita worden twee typen van aviveka benoemd: (1) aviveka m.b.t. dharma en adharma (goed
en slecht), en (2) aviveka m.b.t. atma en anatma. Dat is waarom de Gita zowel (1) een yoga
sastra genoemd wordt als (2) een brahma-vidya.*

Avyakta

*Het niet-manifeste (onzichtbare/ongedifferentieerde), waaruit alle manifestatie ontspringt.
De niet-manifeste natuur van het causale lichaam.*

Awareness

*Synoniem voor puur bewustzijn, de natuur van het Zelf, ook "parama prema svarupa" ge-
noemd. Parama: onbegrensd. Svarupa: natuur. Prema: de liefde die liefde mogelijk maakt.
Synoniemen voor awareness: atma – brahman – bestaan – Zijn – puur bewustzijn.*

Ayam

De "ik ben", de ware "ik".

Ayam Atma Brahma

*Ayam Atma Brahma betekent: "Dit Zelf is Brahman". Het is een mahavakya, een Vedantisch
"belangrijk statement". De Vedantische mahavakyas stellen het individu gelijk aan het
absolute, daar-mee uitdrukking gevend aan de visie van non-dualiteit, de essentiële
waarheid, die de kern is van de leringen van Vedanta.*